Timanttitekoja

KATOLLA
Kansalaistoiminta lasten silmin

Opetusmateriaali
osallisuudesta
ja aktiivisesta
kansalaisuudesta
esi- ja alkuopetukseen

KYT
KSL
Keski-Suomen liitto

Timanttitekoja

Sisällysluettelo

Opetusmateriaali aktiivisesta kansalaisuudesta ja osallisuudesta. 3

Oppitunti 1: Tarina antaa perustietoa kansalaistoiminnasta 4

Oppitunti 2: Timanttiteot lasten arjessa 5

Timanttitekopeli 5

Timanttiteot näkyviksi 6

Lisämateriaalit 7

Tehtävämoniste Maran ja Taran tarinaan 7

Tarinan kertaus leikkivarjon avulla 7

Yhteistyötä ja yhdenvertaisuutta edistävät liikuntaleikit 7

Ommellaan tai askarrellaan Mara ja Tara (tai niiden uusi kaveri) 8

Tulostettavat Mara ja Tara 9

Lastenkirjoja osallisuudesta ja aktiivisesta kansalaisuudesta 9

KATOLLA-hanke 10

Tietoa osallisuudesta ja aktiivisesta kansalaisuudesta 11

Osallisuus opetussuunnitelmissa 11

Tarinasta tietoa ja omakohtaisia oivalluksia 11

Timanttiteot aktiivisuuden ja osallisuuden ilmentäjinä 14

Lähteet 15

KYT

KSL
Keski-Suomen liitto

KATOLLA
Kansalaistoiminta lasten silmin

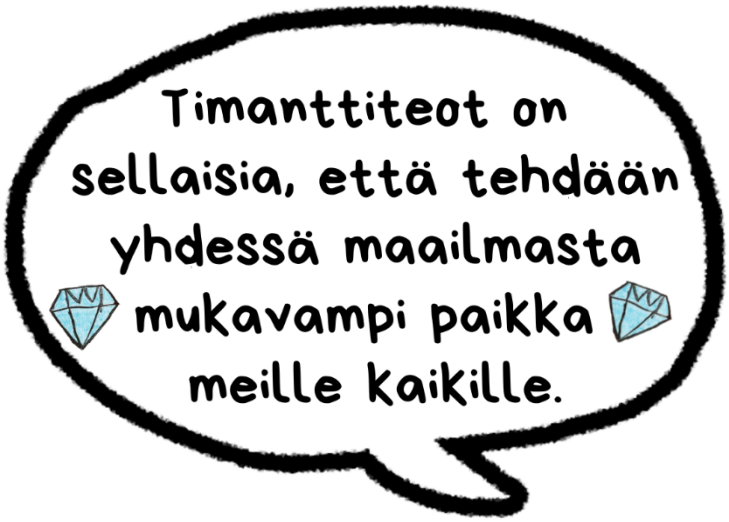
Timanttitekoja

Opetusmateriaali aktiivisesta kansalaisuudesta ja osallisuudesta.

Kansalaistoimina lasten silmin – KATOLLA-hankkeessa kehitetyn Timanttitekoja-opetusmateriaalin avulla lapset pääsevät tutustumaan aktiiviseen kansalaisuuteen ja osallisuuteen heille tuttujen tilanteiden ja esimerkkien kautta. Yhdessä lasten kanssa kehitetty materiaali kannustaa pohtimaan, miten lapset voivat olla mukana tekemässä maailmasta mukavampaa paikkaa meille kaikille.

Tähän tiedostoon on koottu vaihtoehtoja kahden oppitunnin mittaisesta kokonaisuudesta, jolla kansalaistoimintaan liittyviä aiheita voi opettaa ja harjoitella esi- ja alkuopetuksessa. Lisäksi tarjolla on toiminnallisia lisämateriaaleja, joiden avulla oppimista voi jatkaa kirjallisuuden, käsitöiden tai liikunnan merkeissä. Materiaalin käyttäminen ei vaadi opettajalta erityistietoja kansalaistoiminnasta. Kansalaistoimintaan liittyvä termejä on avattu tiedoston lopussa.

Materiaalia saa käyttää maksutta opetuskäytössä sekä muokata oman luokan/ryhmän tilanteeseen sopivaksi. Kaupallinen käyttö ei ole sallittu.

KYT

KSL Keski-Suomen liitto

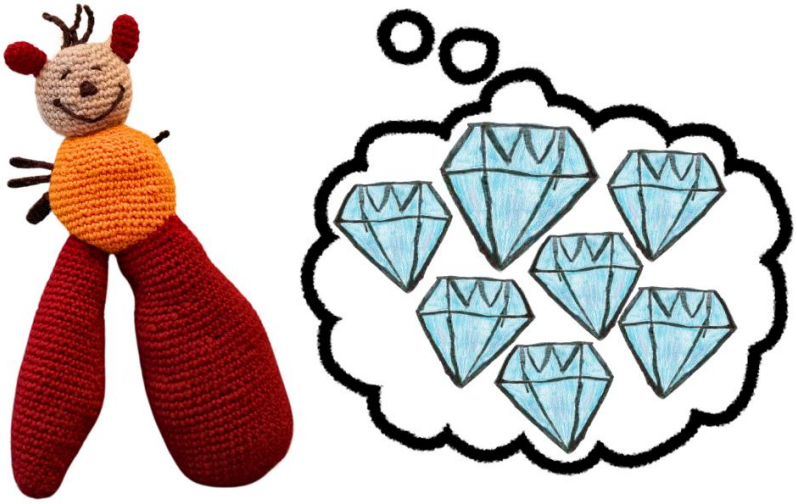
KATOLLA Kansalaistoiminta lasten silmin

Oppitunti 1: Tarina antaa perustietoa kansalaistoiminnasta

Timanttitekoja-opetusmateriaalin ytimen muodostaa yhden oppitunnin mittainen opetustarina *Maran ja Taran tarina – Talo, jossa on timantteja katossa*, josta lapset saavat tietoa kansalaistoiminnasta. Maran ja Taran tarinassa on paljon **lapsille tuttuja asioita**: toisten auttaminen ja huomioon ottaminen, yhdessä tekemisen ilo erilaisuuden hyväksyminen. Lisäksi esitellään järjestöjen maailmaa ja vapaaehtoistoimintaa lapsille tuttujen esimerkkien kautta. Tarkoitus on ohjata lapset **huomaamaan osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuudet ympärillään** ja hoksaamaan se, että jokaisella ihmisellä ja jokaisen toiminnalla on merkitys yhteiskunnassa. Tekoja, joiden avulla maailmasta tulee mukavampi paikka, kutsutaan tarinassa **timanttiteoiksi**.

- Lataa Maran ja Taran tarina: Teksti ja lukuohje
- Tarinan kuvat Canvassa: https://canva.link/8djn28jhta6c64o

KYT KSL Keski-Suomen liitto KATOLLA Kansalaistoiminta lasten silmin

Oppitunti 2: Timanttiteot lasten arjessa

Maran ja Taran tarinan sisältöjen omaksumista syvennetään toisella oppitunnilla joko timanttitekoja käsittelevällä lautapelillä tai luokan/ryhmän yhteisellä projektilla, jossa tehdään timanttiteot näkyväksi koululaisten ja eskarilaisten arjessa. Projektin myötä aktiivista kansalaisuutta ilmentävien tekojen bongailu jää osaksi arkea.

Timanttitekopeli

Lautapelissä kerrataan Maran ja Taran tarinan aiheita pohtimalla, miten **kansalaistoiminta näkyy omassa elämässä**. Pelin ideana on pelastaa Mara hirviöiden kynsistä tekemällä yhteistyötä ja vastaamalla timanttitekokorttien kysymyksiin.

Peli soveltuu 2–5 pelaajalle.

Ladattavien materiaalien lisäksi tarvitaan yksi noppa per peli.

Timanttitekokortteja voi hyödyntää muissakin peleissä ja leikeissä.

- Lataa pelilauta
- Lataa pelinappulat
- Lataa Timanttitekokortit
- Lataa säännöt

KYT KSL Keski-Suomen liitto KATOLLA Kansalaistoiminta lasten silmin

Timanttiteot näkyviksi

Timanttiteot näkyviksi -projektin tavoitteena on askarrella luokan/ryhmän yhteinen tuotos, jonka avulla **lapset oppivat havaitsemaan osallisuutta ja aktiivisuutta ilmentäviä tekoja arjessaan**. Kun tekojen tekemisestä saa kiitokseksi konkreettisen ”timantin”, se kannustaa huomaamaan, että omilla pienilläkin teoilla on merkitystä, mikä puolestaan kannustaa osallistumaan jatkossakin ja rohkaisee yhä isompiin hyviin tekoihin.

Timanttitekojen tausta on **positiivisessa pedagogiikassa**. Monissa päiväkodeissa ja kouluissa kerätään merkkejä (esimerkiksi helmiä purkkiin) onnistumisista, toisten auttamisesta ja huomioimisesta, sinnikkäästä yrittämisestä ja niin edelleen. Kun ryhmä on kerännyt tietyn määrän merkkejä, tehdään yhdessä jotakin mukavaa. Timanttiteoissa hyvin tekojen ”bongaaminen” ulottuu koulu- ja päiväkotiympäristöä laajemmalle myös koteihin, harrastuksiin, luontoon ja lähiympäristöön. Lisäksi palkitaan yhteiseen päätöksentekoon osallistumisesta. Timanttitekojen yhteydestä positiiviseen pedagogiikkaan lisää luvussa Timanttiteot aktiivisuuden ja osallisuuden ilmentäjinä.

Apuna sen määrittämisessä, mitä kaikkea timanttiteot voivat olla, voi käyttää Timanttiteot-julistetta tai kuuteen osa-alueeseen jaoteltua timanttitekolistausta.

Luokka tai ryhmä voi itse keksiä, millaisia timantit ovat, mistä ja mihin niitä kerätään näkyviksi ja mitä tehdään, kun tietty määrä timantteja on kerätty, tai käyttää valmista Timanttitekokauppaa:

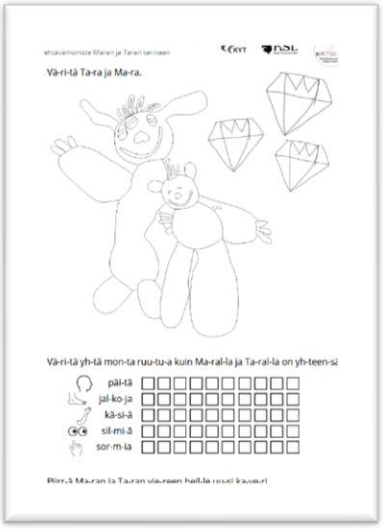
1. Tulostetaan Timanttitekokauppa (A3).
2. Leikataan muovitaskun alaosasta noin 10 cm kaistale ja teipataan reunoistaan Timanttitekokaupan tiskille (isojen timanttien päälle).
3. Tulostetaan pieniä timantteja, jotka leikataan irralleen (,laminoidaan) ja laitetaan muovitaskuun.
4. Kun on tehnyt timanttiteon, saa hakea ”kaupasta” yhden timantin ja laittaa sen yhdessä sovittuun paikkaan näkyville. Sovitaan yhdessä, mitä kivaa tehdään, kun tietty määrä timantteja on kerätty.

- Lataa Timanttitekokauppa
- Lataa Pienet timantit
- Lataa Timanttiteot juliste (A3) TAI Timanttiteot 6xA4 (Sama sisältö eri kokoisena)

KYT KSL Keski-Suomen liitto KATOLLA Kansalaistoiminta lasten silmin

Lisämateriaalit

Tehtävämoniste Maran ja Taran tarinaan

Tarinan pohjalta toteutetussa tehtävämonisteessa väritetään Mara ja Tara, pohditaan yhdenvertaisuutta laskemistehtävässä, autetaan Mara läpi sokkelon, tutkaillaan kirjaimia ja värejä sekä piirretään tai kirjoitetaan timanttiteoista.

- Lataa Eput ja eskarit tehtävämoniste (tavutettu)
- Lataa Toput tehtävämoniste

Tarinan kertaus leikkivarjon avulla

Maran ja Taran tarinaa voi kerrata leikkimällä leikkivarjon avulla. Leikkivarjolla leikitään Maran näkemää unta ja muistellaan, miten Mara sai apua ja iloa toisilta. Samalla nähdään konkreettisesti, miten yhteistyöllä saadaan isojakin asioita aikaan.

- Lataa Maran ja Taran tarinan kertaus leikkivarjolla

Yhteistyötä ja yhdenvertaisuutta edistävät liikuntaleikit

Lasten kehittelemissä liikuntaleikeissä korostuu yhteistyö sekä yhdenvertaisuus: leikit muovataan sellaisiksi, että kaikki pääsevät mukaan leikkeihin. Mukana on mm. timanttihippa, värileikin timanttiversio sekä Lattia on laavaa -leikistä muunnos, johon Mara ja Tara erilaisine kavereineen pääsevät hyvin mukaan.

- Lataa Liikuntaleikkejä Maran ja Taran tarinan innostamina
- Lataa Timanttitekokortit (tarvitaan joissakin leikeissä)

KYT KSL Keski-Suomen liitto KATOLLA Kansalaistoiminta lasten silmin

Ommellaan tai askarrellaan Mara ja Tara (tai niiden uusi kaveri)

Maran ja Taran voi ommella huovasta joko valmiiden kaavojen tai lasten omien piirustusten mukaan. Marat, Tarat ja lasten itse suunnittelemat hahmot voivat jäädä esimerkiksi pulpettikavereiksi muistuttamaan lasten osallisuudesta ja siitä, että me kaikki ollaan erilaisia, mutta silti yhtä tärkeitä.

Tarvikkeet

Piirustuspaperia ja kyniä tai valmiit kaavat
Huopaa (eri värejä)
Neulat ja langat
Vanu
Liimaa (esim. Erikeeper)

Ohjeet

1. Lapset piirtävät suunnitelman Marasta, Tarasta tai omasta hahmostaan. Hahmo saa olla persoonallinen. Apua piirtämiseen saa esim. Tulostettavat Mara ja Tara -kohdasta alempaa.
   TAI Käytetään valmiita Maran ja Taran kaavoja.
2. Piirustuksen perusteella leikataan kaksinkertaisesta kankaasta hahmon isot osat (esim. pää, vartalo, suuret raajat). Leikatessa lisätään 1 cm saumavara.
3. Osien reunat ommellaan esim. etu- tai pykäpistoilla. Jätetään täyttöaukko, täytetään vanulla ja ommellaan kiinni.
4. Ommellaan osat kiinni toisiinsa. Ei haittaa, vaikka hahmon osat ovat eri kohdissa kuin alkuperäisellä Maralla tai Taralla!
5. Leikataan pienet osat (esim. silmät, hiukset, pienet raajat) yksinkertaisesta huovasta piirustuksen perusteella. Liimataan osat kiinni hahmoon.

Yksinkertaisempi vaihtoehto on tehdä sama ilman ompelua liimaamalla hahmon osat tauluksi. Tällöin kaikki osat leikataan yksinkertaisina ja liimataan kartongille.

- Lataa Mara ja Tara kaavat

KYT KSL Keski-Suomen liitto KATOLLA Kansalaistoiminta lasten silmin

Tulostettavat Mara ja Tara

Tulostettavia hahmoja voi käyttää apuna Timanttiteot näkyväksi -projektissa ja ompelutöissä. Kaksipuolisista voi askarrella esimerkiksi pöytäteatterihahmot.

- Tulostettavat Mara ja Tara YKSIPUOLISET
- Tulostettavat Mara ja Tara KAKSIPUOLISET

Lastenkirjoja osallisuudesta ja aktiivisesta kansalaisuudesta

Maran ja Taran suosittelemissa lastenkirjoissa käsitellään vaikuttamista, yhteistyötä ja yhdenvertaisuutta.

- Lataa kirjavinkkilistä

KATOLLA-hanke

KATOLLA-hankkeen opetusmateriaali on kehitetty yhdessä lasten kanssa. Mara ja Tara saivat ulkomuotonsa piirustuskilpailussa, ja Maran ja Taran tarinaa muokattiin koulu- ja eskarivierailuilla lapsilta saatujen palautteiden ja ideoiden mukaan. Tarinan hiomiseen osallistui omalla olemuksellaan lähes 900 lasta. Lisäksi lasten kanssa kehitettiin erilaisia pelejä, leikkejä ja muuta toiminnallista, jonka avulla lapset voivat oppia kansalaistoiminnasta. Kehittämiseen osallistui 199 jyväskyläläistä lasta, joiden piirustuksia, ideoita ja oivalluksia opetusmateriaalissa näkyy.

KATOLLA-hankkeen toteutusaika oli 1.8.2024–31.12.2026. Hanketta hallinnoi Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki (KYT) ry ja rahoitti Keski-Suomen liitto/Keski-Suomen kehittämisrahasto. Ajatuksena on, että yhä useampi keskisuomalainen lapsi saa vahvistusta aktiiviseksi kansalaiseksi kasvamisessa, minkä myötä maakunnassa riittää jatkossakin aktiivisia kansalaisia pitämään Keski-Suomea elinvoimaisena. Materiaali sopii kuitenkin käytettäväksi missä päin Suomea vain ja jää käyttöön hankkeen päättymisen jälkeenkin.

KYT

KSL Keski-Suomen liitto

KATOLLA Kansalaistoiminta lasten silmin

Tietoa osallisuudesta ja aktiivisesta kansalaisuudesta

Tässä tekstissä kerrotaan, kuinka Timanttitekoja-opetusmateriaali tukee opetussuunnitelmien mukaista osallisuuteen ja aktiivisuuteen kasvattamista sekä avataan opetusmateriaalin taustalla olleita käsitteitä sekä yhteyttä positiiviseen pedagogiikkaan.

Osallisuus opetussuunnitelmissa

Kansalaistoiminta lasten silmin –KATOLLA -hankkeessa kehitetty opetusmateriaali täydentää ja syventää koulujen työtä aktiiviseksi kansalaiseksi kasvattamisessa. Materiaali nostaa esiin lasten aktiivisen kansalaisuuden tapoja niin koulun, harrastusten kuin lähiympäristönkin arjessa sekä esittelee järjestöjen maailmaa ja kansalaisyhteiskuntaa.

Perusopetuslain mukaan opetuksen tulee edistää osallisuutta ja aktiivista toimijuutta kansalaisyhteiskunnassa. Perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden tavoitteena puolestaan on edistää hyvinvointia, demokratiaa ja aktiivista toimijuutta kansalaisyhteiskunnassa sekä lasten kasvua aktiivisina yhteiskunnan jäseninä (OPH 2026).

Perusopetuksen laaja-alaisen osaamisen osa-alue L7 on *Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen* (OPH 2026), jossa oppilaita osallistetaan kouluyhteisön toiminnan suunnittelun ja heidän kanssaan pohditaan, mitä he voivat itse tehdä oikeudenmukaisen ja kestävän tulevaisuuden puolesta. Juuri tämä oman toimijuuden vahvistaminen, ja sen painottaminen, että *ihan jokaisella* on mahdollisuus toimia, on yksi hankkeen tavoitteista. Lisäksi osa-alueen tavoitteena on, että lapset ”saavat tietoja ja kokemuksia kansalaisyhteiskunnan osallistumis- ja vaikuttamisjärjestelmistä ja keinoista sekä yhteisöllisestä työskentelystä koulun ulkopuolella”, mihin hanke suoraan vastaa tuomalla kansalaisyhteiskunnan toimijana ajankohtaista tietoa kyseisistä järjestelmistä.

Laaja-alaisen osaamisen osa-alue L3 *Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot* tavoitteena on, että ”Kouluyhteisö ohjaa ymmärtämään, että jokainen vaikuttaa toiminnallaan niin omaan kuin toistenkin hyvinvointiin, terveyteen ja turvallisuuteen”. Hanke ohjaa lapset omakohtaisten kokemusten kautta oivaltamaan, miten omat teot vaikuttavat koko yhteisöön ja miten osallistumalla voi lisätä sekä omaa että muiden hyvinvointia.

Tarinasta tietoa ja omakohtaisia oivalluksia

Timanttitekoja-opetusmateriaalin ytimen muodostaa opetustarina Maran ja Taran tarina – Talo, jossa on timantteja katossa. Tarinassa seikkailevat hankkeessa kehitetyt Mataran maskottihahmot Mara ja Tara, joiden johdolla lapset tutustuvat kansalais- järjestö- ja vapaaehtoistoimintaan sekä niihin liittyviin teemoihin kuten osallisuuteen ja yhdenvertaisuuteen. Tarinassa aiheet on esitelty lasten tasolla ja lapsille tuttuja esimerkkejä käyttäen. Seuraavaksi avataan tarkemmin, mitä termit tarkoittavat.

Aktiivinen kansalaisuus

Aktiivinen kansalaisuus on yhteisen hyvän eteen toimimista ja vastuun ottamista yhteisistä asioista. Aktiivisuus voi olla naapurin auttamista, järjestön toiminnan pyörittämistä tai mitä tahansa siltä väliltä. (Nurmi & Laitinen 2020a.)

Aktiiviseksi kansalaiseksi kasvetaan varmimmin seuraamalla lapsesta asti aktiivisten kansalaisten toimintaa ja osallistumalla itse, ja lapsuudesta alkaen opittua passiivisuutta on vaikea murtaa myöhemmin (Nurmi & Laitinen 2020b). Lasten maailmassa aktiivisuus ja osallisuus ilmenee toimintana kotona ja lähiympäristössä, koulussa tai päiväkodissa sekä harrastuksissa. Konkreettisia tekoja on esitelty Osallisuus ja vaikuttaminen -osiossa.

Osallisuus ja vaikuttaminen

Osallisuus on sekä tunnetta yhteisöön kuulumisesta että mahdollisuutta vaikuttaa sen toimintaan. Tunne kuulumisesta syntyy toiminnan kautta, kun osallistutaan yhteiseen hyvään tähtäävään toimintaan ja saadaan vaikuttaa siihen. Tämä saa aikaan hyvän kierteen: mieluisassa yhteisössä halutaan olla mukana ja yhteisön asioihin halutaan vaikuttaa. Osallisuus tuo mukanaan henkistä hyvinvointia ja vähentää yksinäisyyttä ja syrjäytymistä. (STM 2022, Harju 2004). Kokemukset osallisuudesta tukevat myös kouluun kiinnittymistä, mikä on merkittävä tekijä lasten sosiaalisen kehityksen ja oppimisen kannalta (Virtanen & Pelkonen 2023). Osallisuuden vastakohdalla, osattomuudella, puolestaan on erittäin negatiivinen vaikutus: se tuo mukanaan esimerkiksi väkivallan uhan (THL 2017). Osallisuuteen panostamalla saadaan lisättyä sekä yksilön että koko yhteisön, esimerkiksi päiväkodin tai koulun, hyvinvointia ja turvallisuutta.

Lapsille näkyviä vaikuttamisen paikkoja ovat esimerkiksi koulujen oppilaskunnat. Tällaisen edustuksellisen osallisuuden rakenteen haasteena kuitenkin on, että vaikuttamaan voidaan valita vain rajallinen määrä lapsia; kaikilla halukkailla ei ole mahdollisuutta päästä mukaan ja ulkopuolelle jäävät lapset saattavat tulla tunnistetuiksi passiivisina. Yhteiskunnallinen osallisuus saattaa siis näyttäytyä vain joidenkin yksilöiden etuoikeutena. (STM 2020.) Lasten tulisi saada osallistua esimerkiksi oman ryhmän tai luokan päätöksentekoon, jotta kaikki voivat saada kokemuksia vaikuttamisesta.

KATOLLA-hankkeen opetusmateriaalissa korostetaan sitä, että selkeästi määriteltyjen päätöksentekotilanteiden lisäksi jokaisella on merkitys ryhmän jäsenenä ja mahdollisuus vaikuttaa ryhmän ilmapiiriin pienillä ja arkisillakin teoilla, esimerkiksi ottamalla toiset huomioon ja noudattamalla sääntöjä. Vaikuttaa voi myös oman ryhmän ulkopuolella monin keinoin, esimerkiksi pitämällä huolta luonnosta ja lähiympäristöstä.

Kansalaistoiminta

Kansalaistoiminta tarkoittaa henkilön toimintaa yhteisön jäsenenä yhteiseksi hyväksi esimerkiksi erilaisissa yhdistyksissä. Kansalaistoiminta mahdollistaa ihmisten aktiivisen toiminnan ja vaikuttamisen yhteiskunnassa. Tavoitteena on tarttua epäkohtiin ja kehittää yhteiskuntaa paremmaksi. (Rantonen & Lehtonen 2020.) Lasten kielelle käännettynä kyse on siitä, miten voimme yhdessä tehdä maailmasta mukavamman paikan meille kaikille.

Järjestö- ja vapaaehtoistoiminta

Suomessa on noin 100 000 järjestöä (PRH 2026). Järjestöt voivat esimerkiksi järjestää harrastustoimintaa, tarjota ihmisille apua, tukea ja kohtaamisen mahdollisuuksia, edistää jotain tiettyä tavoitetta (esimerkiksi luonnon hyvinvointi), ajaa tietyn ihmisryhmän etuja tai olla potilasjärjestöjä

Lapsille järjestötoiminta tulee tutuksi monesti harrastusten, esimerkiksi urheiluseuran, kautta. He pääsevät näkemään aikuisia eri rooleissa (ohjaaja, joukkueenjohtaja, kioskin järjestäjä) toimimassa vapaaehtoisena. Vapaaehtoistoimintaa tehdään yhteisön hyväksi omasta tahdosta, ja sillä on merkittävä rooli monen järjestön toiminnassa (Vihiniemi 2022).

Maran ja Taran tarina herättelee lapsia huomaamaan tuttujen aikuisten merkityksen harrastuksen taustalla, ja sitä kautta huomaamaan, että toiminta ei tapahdu itsestään, vaan vaatii aktiivisten ihmisten panosta. Kun lapset huomaamat tutut aikuiset vapaaehtoisina, kynnys ottaa itsekin vastaan pieniä vapaaehtoistehtäviä madaltuu.

Kansalaisyhteiskunta

Kansalaisyhteiskunnalla tarkoitetaan yhteiskuntaa, jossa aktiiviset kansalaiset järjestävät vapaaehtoisesti toimintaa, palveluita, sosiaalisia turvaverkkoja ja vaikuttamistoimintaa. Aktiivinen toiminta kansalaisyhteiskunnassa itsessään lisää ihmisten hyvinvointia, ja samalla muodostuu turvallisia yhteisöjä, joissa pidetään huolta heikommassa asemassa olevista. (Harju 2020.) Kun lapset saavat pienestä pitäen tietoa ja kokemusta osallistumisesta, järjestöihin ja muuhun vapaaehtoisvoimin pyöritettävään yhteiskunnan palveluja täydentävään toimintaan riittää tulevaisuudessa innokkaita osallistujia.

Yhdenvertaisuus

Yhdenvertaisuus on sitä, että kaikki ovat samanarvoisia ja kaikilla on yhtäläiset mahdollisuudet osallistumiseen esimerkiksi sukupuolesta, iästä, kansallisesta alkuperästä tai vammaisuudesta riippumatta (Yhdenvertaisuus.fi).

Jo Mara ja Tara hahmoina muistuttavat yhdenvertaisuudesta: siitä, että meitä on monenlaisia, mutta silti olemme kaikki yhtä tärkeitä. Tarinassa yhdenvertaisuus näkyy lähinnä fyysisten piirteiden moninaisuutena ja osittain reaalimaailmassa melko epätodennäköistenkin ilmiöiden (käden kadottaminen, seitsemän korvaa) kautta, jotta materiaali ei suoraan osoittele ketään. Ajatus on kuitenkin sovellettavissa kaikenlaiseen moninaisuuteen: suvaitaan erilaisuutta ja keksitään yhdessä keinoja, joilla kaikki pääsevät mukaan.

Timanttiteot aktiivisuuden ja osallisuuden ilmentäjinä

Kansalaistoiminnan eri muotojen lisäksi tarinassa lapsia johdatellaan havaitsemaan omasta arjestaan vaikuttamisen ja osallistumisen mahdollisuuksia, joita tarinassa nimitetään timanttiteoiksi. Tavoitteena on nostaa esiin pieniäkin aktiivisuuden tekoja ja sitä kautta aikaansaada hyvän kierre. Vaikuttaminen ei vaadi tiettyä asemaa tai järjestettyjä kokouksia, vaan on paljolti niin pieniä hetkiä ja valintoja tavallisessa arjessa, ettei niitä aina edes huomaa. KATOLLA-hankkeessa tavoitteena on nostaa nämä pienet hetket esiin.

Timanttitekoja kertyy yhdenkin päivän aikana melkoinen pino: Jokainen vaikuttaa omalla käyttäytymisellään ryhmän ilmapiiriin ja turvallisuuteen. Toisten auttaminen ja huomioon ottaminen ovat tekoja yhteisen hyvän eteen. Roskien kerääminen luonnosta tai sammuneesta katuvalosta kertominen aikuiselle vaikuttavat yhteiseen elinympäristöömme. Leikkiminen on oiva tapa toteuttaa omia ideoitaan ja toimia yhdessä yhteisen päämäärän eteen. Kun kaikki otetaan mukaan leikkiin, syntyy jokaiselle tunne ryhmään kuulumisesta ja siitä, että on tärkeä. Lisäksi esiin nostetaan yhteiseen päätöksentekoon osallistuminen: ryhmän/luokan säännöistä päättäminen, teemapäivän ideoiminen, palkintotunnin ohjelman suunnittelu jne. Kun pienetkin hyvät teot tehdään näkyviksi ja niistä saa kiitosta, syntyy rohkeutta toimia aktiivisesti jatkossakin yhä isompien projektien parissa.

Timanttitekojen ajatuksella on yhteys positiiviseen pedagogiikkaan, jossa huomataan hyvät teot, tehdään onnistuminen näkyväksi ja saadaan siten aikaan hyvän kierre (Leskisenoja 2019). Positiivinen pedagogiikka korostaa osallisuuden kulttuuria, jossa lapsi nähdään kompetenttina toimijana: hänen ajatuksiaan arvostetaan, kykyihinsä uskotaan ja hän saa tilaa yrittää ja erehtyä. Siten lapsi saa kokemuksia omasta merkityksellisyydestään sekä yksilönä että ryhmän jäsenenä. Hyvien tekojen huomioimisesta syntyy hyvän kierre, joka lisää lasten itseluottamusta ja kannustaa toimimaan jatkossakin yhteisen hyvän eteen. (Emt.)

Timantteja voi kerätä joko ajatuksen tasolla tai jossakin konkreettisessa muodossa, kuten helminä purkkiin tai opetusmateriaalissa olevan Timanttitekokaupan avulla.

Lähteet

- Harju, Aaro 2004. Aktiivisten kansalaisten Suomi: Keskustelunavaus järjestöllisen koulutuksen tehostamisesta. Oikeusministeriö 2004. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/d77de197-0d9c-420f-bdc9-f59d6f52aabb/content.
- Harju, Aaro 2020. Mitä hyötyä on kansalaisyhteiskunnasta? www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopankki/mita-hyotya-on-kansalaisyhteiskunnasta/
- Leskisenoja, Eliisa 2019. Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Toteuta käytännössä. PS-Kustannus.
- Nurmi, Kari E. & Laitinen, Matti 2020a. Mitä tarkoitetaan aktiivisella kansalaisuudella? https://kansalaisyhteiskunta.fi/tietopankki/mita-tarkoitetaan-aktiivisella-kansalaisuudella/.
- Nurmi, Kari E. & Laitinen, Matti 2020b. Aktiiviseksi kansalaiseksi tuleminen. www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopankki/aktiiviseksi-kansalaiseksi-tuleminen/.
- OPH 2026. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Opetushallitus. https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-service/api/dokumentit/10319144.
- Perusopetuslaki. www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628.
- PRH 2026. Tilasto yhdistysrekisteristä 2025: Uusia yhdistyksiä yli 2 000. https://www.prh.fi/fi/tietoa_prhsta/uutislistaus/uutiset/2026/tilastoyhdistysrekisterista2025uusiayhdistyksiayli2000.html.
- Rantonen, Irma & Lehtonen, Timo 2020. Kansalaistoiminta. https://kansalaisyhteiskunta.fi/tietopankki/kansalaistoiminta/.
- STM 2020. Osallisuutta ja osallistumista Osa 1: Osallisuuden lähtökohdat kansallisessa lapsistrategiassa. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2020:27. www.julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162410/STM_2020_27_r.pdf.
- STM 2022. Toimintasuunnitelma köyhyyden ja syrjäytymisen vähentämiseksi vuoteen 2030 mennessä. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2022:15. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/items/e7bca1a6-c592-4d9d-add3-8773f63de7bf.
- THL 2017. Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. Työpaperi 22/2017. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. www.www.julkari.fi/handle/10024/135356.
- Vihiniemi, Paula 2022. Mitä on vapaaehtoistoiminta? https://kansalaisareena.fi/aloittavan-vapaaehtoistoiminnan-koordinaattorin-opas/mita-on-vapaaehtoistoiminta/.
- Virtanen, Tuomo & Pelkonen, Jenni 2023. Poissa porukasta. Vahvista kouluun kiinnittymistä ja puutu poissaoloihin. PS-Kustannus 2023.
- Yhdenvertaisuus.fi Mitä yhdenvertaisuus on? https://yhdenvertaisuus.fi/mita-yhdenvertaisuus-on.

Lisätietoa lasten osallisuudesta ja aktiivisesta kansalaisuudesta

- www.nuortensuomi.fi
- www.lapsenoikeudet.fi

KYT KSL Keski-Suomen liitto KATOLLA Kansalaistoiminta lasten silmin